

2020 – ANUL IORGA, ANUL SĂMĂNĂTORIȘTILOR (XIII):
 asociații pentru cultura bugetului? - ziarul lor era opera lor –
 n’ a rămas nimic de la dînsul? - cetitorul poate să mai judece și el singur!

Despre presa românească

De pe la 1890 ... începe o nouă presă...
 Acești ziariști ce nu respectau
 nimic aveau două îndreptățiri.
 ... erau cu totul sinceri: erau niște fanatici.
 Dacă, apoi, pe unii îi mîna ambiția
 pe nime nu-i momisese cîștigul, (...) a lăuda și batjocuri cu atîta pe lună
 era încă o meserie necunoscută ...
 alternarea la putere a asociațiilor
 pentru cultura bugetului ...
 cetitorul poate să mai judece și el singur!
 presa violentă, insultătoare, mincinoasă...

Poet n'a fost, nuvele n'a scris,
 în istorie n'a dat pînă în anii
 din urmă ..., în care nimic nu
 chiamă și nu reține pe cetitor.
 n'a rămas nimic de la dînsul?

șagunism - tribunism - sămănătorism

Anul Iorga
 Anul sămănătoristilor

Spoiala de cultură ...
 harnic om de condeiu ...

Gheorghe Barițiu

Nicolae Iorga prezenta în articolul „Despre presa românească” - apărut în „SĂMĂNĂTORUL”, nr. 35 (1903) - evoluția presei în sec. al XIX-lea: «Elementul cultural a venit pe urmă, și, o bucată de vreme, pînă după sosirea Domnilor, el se ținu, sfios, pe de o parte, în anexele buletinului oficial. Numai de la 1836 „Curierul” se anunță „jurnal literal”, pe cînd în amîndouă capitalele iese un „Buletin” deosebit al administrației. Pînă la 1848, n’ a fost cu adevărat un ziar politic: politica supravegheată de aproape, se făcea în Adunările legiuitoare și în literatură. Zgomotosul an de eliberare aduse în București, unde se ajunse la stabilirea unui guvern revoluționar, ivirea unui număr de gazete foarte călduroase și destul de naive, a căror grijă o aveau oameni ca Rosetti și Bolintineanu. Curmarea stăpînirii Națiunii prin Națiune aduse și încetarea imnurilor zilnice către dumnezeiasca Libertate. Se intră iarăși în era buletinelor administrative, foilor de „soțietăți” științifice, vestitoarelor de cursuri comerciale și folositoarelor reviste pentru sate. Gazeta, care se încumeta a face discuții politice era închisă răpede „din înnalt ordin”. Așa a fost pînă la Unire, cînd ne străbătu o tresărire de viață și guri, încleștate pînă atunci, putură striga iarăși pătimașe cuvinte de adevăr. **Presa Unirii: „Zimbru”, „Steaua Dunării”, „Romînul”,** a fost o presă bună. După alegerea lui Cuza, presa s’ a desvoltat în același sens de pasiune sinceră, - numai cît ținta națională dispăruse, lăsînd în loc, pentru a fi urmărită tot așa de aprins, ținta de partid și, adesea, ținta personală chiar. Violența era într’o neconținută creștere și ziare clandestine, ce se stecurau cu toată paza poliției Domnului – „Domnitorului” se zicea pe atunci, într’o limbă stricată -

, acoperiau de nevrednice batjocuri persoana alesului din 1859. Când regimul lui Cuza se năruie și începu o nouă viață politică, garantată prin Constituția de la 1866, când se organizează solemn partidele și haitele lor pentru a impune unui popor, întrerupt ast-fel în dezvoltarea lui, ca singur ideal, **alternarea la putere a asociațiilor pentru cultura bugetului** -, se adună, cu știrea guvernului, ceia ce se făcuse pînă acum mai ferit. Peste puțină vreme, principele Carol, care nu putea mulțami așteptările ambiții ce se excludeau între sine, fu lovit, nu numai în purtarea sa ca șef de Stat, ci în caracterul său, în familia sa din străinătate și din țară. Ast-fel culeseră triști lauri G. Dem Teodorescu, N. Orășanu și B.P. Hașdeu. De la „Romînul”, la „Epoca”, la „Națiunea”, la „Voința Națională”, curentul de luptă fără cruțare între **partide „nejustificate”** din punctul de vedere superior românesc, - urmează: o excepție ar face numai corecta „**Romînie liberă**”.

De pe la 1890 însă începe o nouă presă, care e și cea de astăzi și, pentru a o prețui după cuviință, trebuie a însemna și foloasele vechii prese. Acești ziariști ce nu respectau nimic aveau două îndreptățiri. Întîiu, că erau cu *total* sinceri: erau niște fanatici. Rosetti e un frumos tip în această privință -, și fanaticul se iartă adese ori, pentru credința lui. Dacă, apoi, pe unii îi mîna ambiția pe nime nu-i momisese cîștigul, simbria altui ambițios; a lăuda și batjocuri cu atîta pe lună era încă o meserie necunoscută. Pe urmă, ziarele acestea făceau ca și literatura timpului: trăiau după diapasonul parizian: modelul Romînului era al-de „La Lanterne” sau „La Nain Jaune”, furioase pamflete contra Împăratului Napoleon. Ziarele aduceau însă și un netăgăduit folos, și iată de ce. Ele erau pe atunci ale lui Rosetti, ale lui Bolliac, ale d-lui Hașdeu. **Toți trei erau oameni săraci cari nu puteau tocni - pe alții ca să robească la ei. Ziarul lor era opera lor: de la articolul de fond pînă la anunț: cîte un prieten se mai adăuga doar, sau un colaborator de ocazie, om cinstit și cu nume, cu situație. **Dar toți acești autori de gazete erau poeți, archeologi, istorici:** să meargă din om în om ca să prindă știrea interesantă că d. Cutare a plecat în cutare loc, că alt domn a fost numit copist, că al treilea și-a furat logodnica sau și-a ucis nevasta, - aceasta nu era de obrazul lor. Deci după articolul de fond, după note de politică exterioară, după dezbateri ale camerelor, veniau articole de literatură și știință, foarte bine scrise și care luminau, încălziau, îndemnau publicul. Cine nu crede, să meargă să vadă. Încă **de pe la 1890** însă după modelul francez, luat și el din Anglia, **informația – folositoare, indiferentă sau stupidă, falsă, otrăvitoare** – își luă locul în ziarele noastre. Când d. Cazzavillan întemeie **Universul** și îi dădu o răspîndire neauzită, **cronica accidentelor și crimelor**, faptelor de senzație după obiceiul foilor italiene din sud, se adăugă. Conducătorii intelectuali ai ziarelor văzură că ei se pot mîrgini a scrie articolele de fond. Pentru rest se cumpărară foarfece și se tocmiră studenți. Partea literară serioasă, pe care n’o puteau face nici foarfecele nici studenții – dispăru. „Epoca” din 1886 a fost ultimul ziar jertind pentru cultură. Mai era însă un „progres” de realizat. **Spoiala de cultură** întinzîndu-se tot mai mult, oamenii politici – cari, și ei, nu mai erau scriitori – crezură că se pot scuti și de munca articolului de fond. Ziare ca vechiul „Timpul”, ca vechia „Voință”, în care mai toată partea politică era a unor oameni ca Eminescu sau Delavrancea, rămaseră **o amintire de copilărie a artei. Simbriașii făcură acuma tot ziarul.****

Se ajunsese ast-fel la **presa violentă, insultătoare, mincinoasă** – represintată prin atâtea din ziarele de astă-zi, fără convingere, fără folos cultural drept compensație. **Acum, cetitorul poate să mai judece și el singur. N. IORGA.»**

Pentru toți cititorii Tribunei (fondată la 1884), prezentăm articolul istoricului Nicolae Iorga, dedicat întemeietorului presei românești din Transilvania, istoricul Gheorghe Barițiu, apărut în revista „Sămănătorul” an III nr. 19 din 9 mai 1904: «**Gheorghe Barițiu – “Cu prilejul inaugurării monumentului său”**. Sînt abia unsprezece ani de cînd a murit Gheorghe Barițiu, care a fost atîta vreme fruntașul pe toate terenurile și conducătorul Romînilor din Ardeal, și totuși se pare că poporul nostru s’ a despărțit de foarte multă vreme de dînsul. Însă la 12 Maiu 1892 el primia încă, la a optzecea aniversare a nașterii sale, urări venite din foarte multe părți, dacă nu din toate părțile românești (căci neînțelegerea și nerecunoașterea între sine a fost totdeauna cel mai mare păcat al Romînilor); cu cîtva timp înnainte, în 1891, el vorbea la prînzul dat de Rege Academiei Romîne, care împlinia douăzeci și cinci de ani, și el aducea regalei scriitoare mulțămirea femeilor din Ardeal pentru paginile pe care le-a dat și literaturii romîne. Atîția, printre acei cari nu sînt bătrîni, își mai pot aduce aminte de moșul cu fruntea înnaltă, ochii vioi și nasul în vînt, un nas de glumă și de istețime. Dar, de cîte ori se aude numele lui, i se pare oricui că acest nume e cules dintr’un capitol mai depărtat al literaturii noastre; el a fost în prezentul culturii noastre, dar venia dintr’un trecut pentru care puțini aveau înțelegere. Aceasta, pentru că **scrierile lui Barițiu nu era în mîna nimănui. Poet n’a fost, nuvele n’a scris, în istorie n’a dat pînă în anii din urmă decît puține memorii de erudiție, în care nimic nu chiamă și nu reține pe cetitor**. Pentru publicul cel mare și chiar pentru acea parte din publicul cel mic căruia i se poate vorbi numai prin frumuseță, **n’a rămas nimic de la dînsul**. Numele său singur plutește de-asupra operei sale, care pare înnecată, dar slujește de temelie pentru ceia ce se vede la suprafață. Și totuși acest scriitor, căruia uitarea i-a luat operele complete, a fost **un foarte harnic om de condeiu**, care a scris fără înterupere, zi de zi aproape, de la douăzeci și șase pînă la opzeci și unu de ani. Enorme volume s’ ar înfățișa într’ o lungă serie dacă ar fi să se cuprindă la un loc tot ceia ce el a împărtășit pe încetul, din cunoștințele, părerile și simțirile lui, Romînilor de dincolo, iar în anumită vreme, și în oarecare măsură și mai tîrziu, celui de dincoace. **Căci Gheorghe Barițiu a fost un gazetar»**.

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2020-anul-iorga-anul-samanatoristilor-xiii-asociatii-pentru-cultura-bugetului-ziarul-lor-era-opera-lor-na-ramas-nimic-de-la-dinsul-cetitorul-poate-sa-mai-judece-si-el-singur-151440.html>

În: *Tribuna*, 29 martie 2020